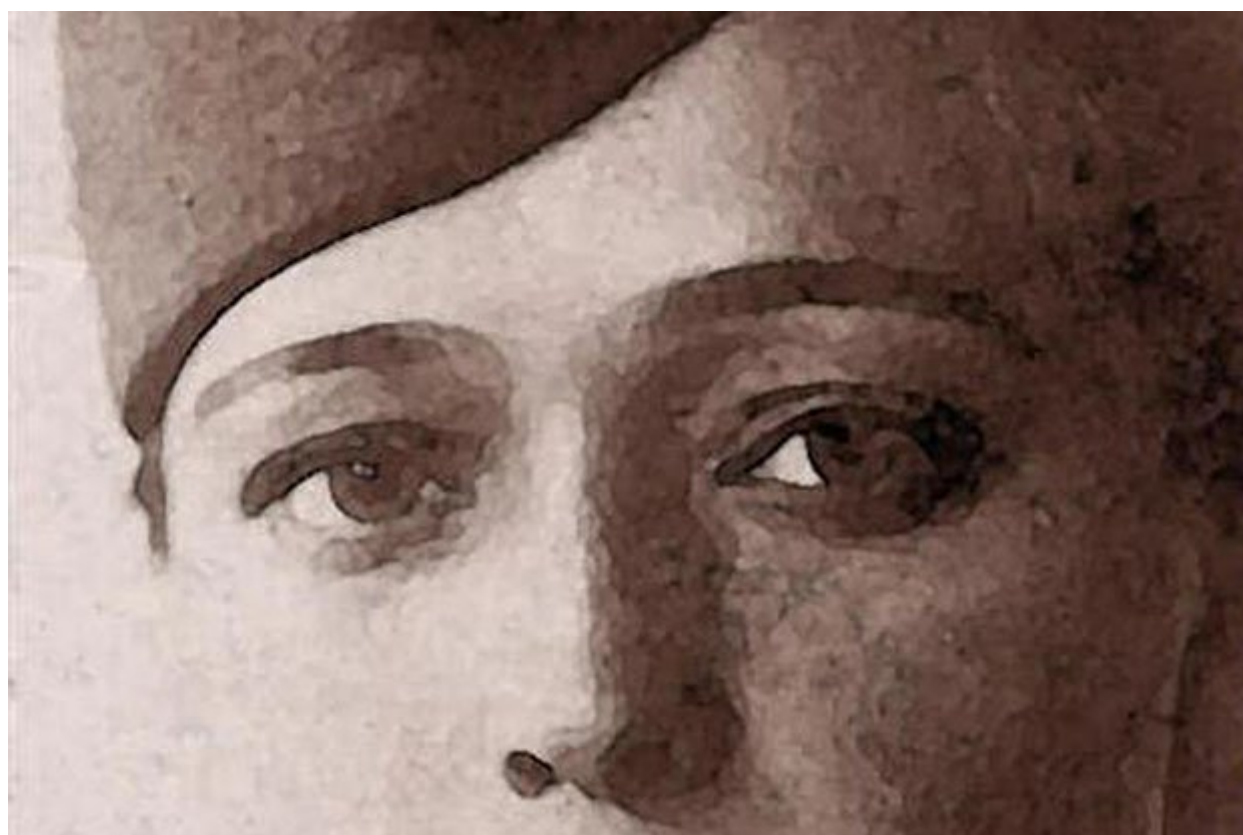

MODKRAFT

ANMELDELSE 8. JANUAR 2016 - 16:28

At gå i krig med sit barn på armen

Den dokumentariske roman »Krigen har ikke et kvindeligt ansigt« af Svetlana Aleksijevitj, der i 2015 modtog nobelprisen i litteratur, får fortalt om en virkelighed i krig, som ellers ikke er tilgængelig.

AF MARIA NIELSEN

Fortælleskerne i Svetlana Aleksijevitjs bog *Krigen har ikke et kvindeligt ansigt* indleder igen og igen deres beretninger med at lede efter de ord, der kan beskrive deres oplevelser. I manges tilfælde er både ord og oplevelser gemt væk. Det gør for ondt at huske.

Efterhånden forstår man hvorfor, for hvilke ord kan slå til, når man skal beskrive den menneskelige, og ikke den historiske og politiske, virkelighed i krig?

At få de hengemte kvinder i tale

Krigen har ikke et kvindeligt ansigt er en bog, der dels består af Svetlana Aleksijevitjs refleksioner i dagbogsform over sit arbejde, og dels uddrag af alle de interviews hun gennem mange år har samlet ind for at give *Den Store Fædrelandskrig* (som 2. Verdenskrig blev kaldt i Sovjetunionen) en menneskelig stemme.

Hendes mission er tydelig: Hun er ikke interesseret i krig som et historisk eller politisk fænomen, men derimod som et menneskeligt og følelsesmæssigt. Hvorfor? Fordi kun ved at lære det enkelte menneskes historie om krigen at kende, kan man nærme sig sandheden om krigen.

Svetlana Aleksijevitj er drevet af en nysgerrighed mod at finde ud af, hvordan krigen er at deltage i som menneske, og i sin søgen finder hun ud af, at de fleste bøger om krig er skrevet af mænd og indeholder historier om helte, fjender, slag og generaler.

Ingen kvinder udtaler sig og ingen spørger dem til trods for, at de deltog både som sanitetssoldater, snigskytter og i ingeniørtropperne. Deres historie er ufortalt, og selv er de tavse.

I Svetlana Aleksijevitjs møde med disse kvinder kommer historierne dog langsomt frem, og deres fortællinger rummer så stor skønhed, så mange kontraster og så massiv en smerte, at selv denne anmelder næsten mister evnen til at videreformidle.

Viljen til at gå i krig

Svetlana Aleksijevitjs kvinder fortæller om trangen til at gå i krig på lige fod med mændene, fordi de var opdraget i en verden, hvor alle var lige og derfor også var lige i forsvaret af fædrelandet. Hvordan de som unge kvinder på 16-17 år stædigt snyder sig i krig, fordi de ikke vil være den eneste af veninderne, der bliver hjemme. Hvordan de diskuterer med et militært system, som de ikke engang kender titlerne på, for at få lov til at blive sendt helt til fronten.

Hvordan de modtages af officerer som uvidende pigebørn, man skal have ondt af og derfor bliver nødt til at gøre sig ekstra umage for at blive anerkendt som ligeværdige.

De fortæller om krigens lyde, krigens lugte, krigens kontraster og følelser på en måde, som indeholder så smukke billeder og så meget smerte, at man aldrig igen vil glemme dem.

Den kvindelige krig

Bogen handler om, hvordan man i krig bliver reduceret fra at være mennesker til at være mindre værd end et dyr, hvordan døden bliver et vilkår, noget naturligt, mens livet bliver fjernt.

De fortæller historier, som de er usikre på har en berettigelse, fortæller om begivenheder de bliver bedt om at holde mund med, fordi deres fortællinger skæmmer billedet af sejren og stoltheden.

De overbeviser sig selv om, at de godt må tale, fordi deres historie også er krigens og fædrelandets historie, og de har et behov for endelig at åbne op og lade fortællingerne flyde, før de dør som gamle koner.

Og kvindernes ord rummer ikke fortællinger om slag, fremrykninger, generaler og helte. De fortæller de banale og menneskelige historier om, hvad de så.

Det menneskelige ansigt

Hvordan en solopgang før dagens kampe er smukkeste. Hvordan de ofrer alt, deres mænd, deres børn, deres forældre og sig selv i troen på sejren.

Hvordan den største frygt ikke er døden, for den lever man med, men derimod er at skulle være et grimt lig i beskidt undertrøje.

Hvordan det værste ved krigen ikke altid er døden eller sulten, men derimod ikke at have nogen bind, når man har menstruation, eller ikke at have undertøj, der passer en.

Hvordan man går i geledet med blodet løbende ned ad benene og længes efter det næste vandhul, hvor man endelig kan vaske sig.

Men krigen er også afskeden med den ægtemand, man fulgtes i krig med, med de børn man efterlod hjemme, de kære man fik ved fronten, med sig selv og troen på livet.

I krig med barnet på armen

Det er fortællingen om moderen, der som partisan drager afsted med et gevær, en skrivemaskine og sit yngste barn på armen, for hvor skal hun ellers gøre af ham, mens hun er væk?

Det er fortællingen om at stå bange i Stalingrad presset op ad murerne før et forestående angreb og se alle rotterne forlade byen, mens de kan, og i det øjeblik rotterne er ude af syne se de tyske fly nærme sig byen på himlen.

Det er fortællingen om at gå gennem en skov og midt i en lysning finde ligene af parterede partisaner og lidt derfra partisanernes græssende heste. Og spørgsmålet, der melder sig er, hvordan soldaterne kunne skære mennesker i småstykker i hestenes påsyn.

Forelskelse og farven rød

Men det er også en fortælling om, hvordan man forelsker sig midt i krigens rasen, hvordan man behandler de sårede tyskere, hvordan man begraver sine kammerater.

Og hvordan man efter krigen ikke længere er i stand til at partere en kylling, fordi dens kød minder om menneskers. Hvordan man ikke er i stand til at have røde genstande i sit hus, fordi man har set for meget blod.

Endelig er det fortællingen om, hvordan man som kvinde har kæmpet ligeværdigt med mændene, og reddet mødres sønner, søstres brødre og kvinders mænd, men trods den indsats at blive modtaget som en hore i landsbyen og efter krigen ikke at kunne finde en ægtemand, for hvem vil have sådan en kvinde?

Moderne krigssprog

Krigen eksisterer i vores verden som et abstrakt begreb pakket ind i orwellsk nysprog om fredsbevarende styrker, præcisionsvåben og førerløse droner, som om krigen ikke længere

har menneskelige omkostninger.

Den omstændighed alene er med til at understrege nødvendigheden og vigtigheden af *Krigen har ikke et kvindeligt ansigt*, for hvordan skal vi ellers kunne forholde os til krig. Hvordan skal vi kunne forstå vores ansvar som nation, når vi vælger at bombe andre lande?

Hvordan skal vi kunne forstå flygtninges desperation, hvis vi ikke forstår krigens omkostninger som andet end *civile tab*?

At overleve følelserne

Svetlana Aleksijevitj viser os i *Krigen har ikke et kvindeligt ansigt* en virkelighed i krig, som ellers ikke er tilgængelig, fordi følelser i krig er skamfulde, og fordi krig ødelægger mennesker.

Efter krig ønsker folk at komme tilbage til livet og glemme krigens udseende, lugt og følelse. Åbner man op for dette, åbner man også op for ord og følelser, der er ødelæggende for forglemmelsens opretholdelse af sit selv.

Måske derfor bliver krigens ansigt gemt væk, for når man først har overlevet krigen, kan man ikke lade sig dræbe af følelsen og sorgen.

Maria Nielsen er dansklærer på en specialskole for unge og voksne.

Svetlane Aleksijevitj: *Krigen har ikke et kvindeligt ansigt*. Forlaget Palomar. 371 sider. Udgivelsesår: 1983/dansk: 2015. Oversættelse: Tine Roesen.

Redaktion: Modkultur

Emneord: nobelpris | anmeldelse | krig | feminisme | Sovjetunionen | 2. verdenskrig | litteratur | Kultur |